

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

РЕЙДЕРСТВО В УКРАЇНІ : ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ ТА ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ВІД РЕЙДЕРСЬКИХ ЗАХОПЛЕНЬ

Булах Т. В.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Шанір В. С.

к.ю.н., ст. викладач кафедри АППФЕБ, Сумський державний університет

З початку 90-х років суспільство зіткнулося зі значною кількістю загроз у сфері економічної безпеки, які не були відомі до цього часу. Рейдерство становить одну із найнебезпечніших загроз економічній безпеці держави, яка виникла та набула свого масового поширення в умовах сьогодення. Протягом останніх років рейдерство в Україні перетворилося на справжню суспільну катастрофу, яка загрожує позитивному розвитку української економіки, спричиняє колапс правової системи, висвітлює сумнівні перспективи існування та розвитку в Україні приватного середнього і малого бізнесу. На сьогоднішній день прослідковується досить велика кількість рейдерських захоплень, а їх результативність може сягати 80-90 %.

Для того щоб зрозуміти та осмислити всі небезпеки та загрози, які представляє рейдерство для економічної безпеки держави, необхідно визначити сутність рейдерства шляхом дослідження його поняття.

Так, в Ухвалі Кабінету Міністрів України «Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації)» рейдерство визначене як: відчуження державного майна та корпоративних прав поза процесами приватизації; протиправне захоплення підприємств [4].

В той же час поняття «рейдерство» досліджено на доктринальному рівні, зокрема у працях таких вчених, як В.В. Горбов, П. Берназ, О. Серeda, Д. Зеркалов та ін.

В.В. Горбов під рейдерством розглядає поглинання, яке означає скуповування контрольного пакету акцій компанії без будь-якого узгодження з акціонерами та менеджментом компанії [3, с. 120].

П. Берназ та О. Серeda вважають, що під рейдерством слід розуміти комплекс дій, здебільшого незаконних, які здійснюються особами з метою заволодіння майном іншого суб'єкта (фізичної або юридичної особи). В даному випадку мета рейдерської атаки полягає в отриманні прибутку за рахунок завдання матеріальних, репутаційних збитків іншій особі [1, с. 83].

Вітчизняний учений Д. Зеркалов як рейдерство визначає процес захоплення власності фірми або перехоплення оперативного управління за допомогою спеціально створеного та розіграного бізнес-конфлікту [2, с. 8].

Незважаючи на суттєву загрозу, яку несе в собі рейдерство як суспільно-небезпечне явище, в сучасній юридичній та економічній науці практично відсутній усталений понятійний апарат з питання, що досліджується, тривають дискусії щодо визначення та змісту рейдерства. Вирішення даного питання можливо шляхом законодавчого закріплення досліджуваного поняття.

Зважаючи на проведені дослідження щодо сутності поняття «рейдерства» пропонуємо наступне його визначення: рейдерство – це процес, що складається із сукупності як законних, так і незаконних дій особи або кількох осіб (фізичних або юридичних), спрямованих на захоплення або поглинання суб'єктів господарювання будь-якої форми власності з метою встановлення повного

контролю над останнім. Незважаючи на ту обставину, що рейдерство може проводитися як шляхом проведення незаконних дій, так і законних, акцентуємо увагу на тому, що меті (кінцевому результату) завжди притаманний протиправний характер.

Досліджуючи види рейдерства, зазначимо, що їх існує досить багато, починаючи від абсолютно легальної діяльності та закінчуючи кримінальним діянням, що супроводжується цілим комплексом злочинів: від корупції до фізичного насильства. В економічній літературі усіх рейдерів умовно поділяють на білих, сірих та чорних.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що в Україні між «білими», «сірими» і «чорними» рейдерами суттєвого розмежування не існує. Недосконалість законодавства призводить до того, що спочатку проведена в «білих рукавичках» операція переходить у використання «чорних» методів. Саме тому в українському суспільстві останнім часом рейдерство і бандитизм стали синонімами.

Загалом у літературі виділяють два організаційних етапи рейдерства, а саме підготовка та проведення рейдерських захоплень. У свою чергу, підготовка та проведення рейдерських захоплень у більшості випадків проходять певні стадії: збір інформації, піар рейдера, атака, протистояння між підприємством-жертвою та рейдером, завершення перехоплення управління, легалізація рейдера.

На практиці найбільш поширеними є чотири основні методи захоплення підприємства: через акціонерний капітал, кредиторську заборгованість, органи управління та оспорювання підсумків приватизації.

Практика розслідування рейдерських захоплень показує, що майже в усіх випадках допомогу рейдерам надають чиновники органів державної влади і місцевого самоврядування. По багатьох кримінальних справах ухвалюються неправосудні судові рішення, в яких право власності на захоплене майно визнається за рейдерами. Нерідко співробітники правоохоронних органів, керуючись рішеннями судів, фактично теж сприяють «загарбникам», вилучаючи носії інформації з реєстрами акціонерів, до яких потім вносяться зміни, а також порушують, на замовлення рейдерів, кримінальні справи. Участь у рейдерських захопленнях може бути притаманна й представникам виборних органів. Вони ініціюють депутатські запити, спотворюють зміст висвітлення подій для ЗМІ, виконують інші замовлення рейдерів.

Зауважимо, що універсального способу захисту підприємства від рейдерства не існує. Проте, шанси рейдера на успішну атаку значно знижуються, якщо власник вчасно вибудує кілька ліній оборони, ретельно структурує систему власності, розробить способи прийняття рішень.

Практика показує, що найефективнішим способом захисту від захоплення підприємства рейдерами є захист превентивного характеру. Останній полягає у необхідності створити всі умови, щоб захоплення підприємства стало для рейдерів недоцільним або ж переорієнтувати потенційного рейдера з інтересу корпоративного захоплення на цивілізований механізм об'єднання та поглинання.

Якщо розглядати протидію рейдерству на законодавчому рівні, то необхідними заходами є наступні:

1. посилення відповідальності за рейдерство шляхом внесення до Кримінального кодексу України самостійного нового складу злочину – «Рейдерство»;
2. створення центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом для координації боротьби з рейдерством;
3. введення в Цивільний кодекс України норми, яка б передбачала

обов'язкове повідомлення боржника про купівлю-продаж його боргів, під загрозою розірвання таких договорів;

4. здійснення під час реєстрації підприємств експертної оцінки статутів та змін до них щодо відчуження майна. Велика частина рейдерських атак здійснюється за допомогою внесення неправдивих даних в ЄДР, тому можливість проведення такої експертизи була б суттєвим кроком у боротьбі з рейдерством;

5. законодавчо зобов'язати реєстраторів та утримувачів обов'язково повідомляти про планові реєстраційні дії власників корпоративних прав, аби уникнути переходу прав без відома їх законного власника.

Підсумовуючи все вище викладене, потрібно наголосити на тому, що в питанні протидії рейдерству держава, бізнес та громадськість повинні об'єднатися, виробити спільну позицію з даного приводу, що на практиці призведе до значного скорочення таких незаконних дій. Вирішення даного питання, перш за все, вимагає дій з боку держави, що полягають у формулюванні на законодавчому рівні стратегії протидії рейдерству та здійсненні чіткої нормативно-правової роботи з даного питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берна П.В. Рейдерство в Україні : визначення поняття / П.В. Берна, О.О. Серета // Проблеми цивільного та господарського права. – 2008. – № 1. – С. 82-84.

2. Зеркалов Д.В. Рейдери : пособие / Д.В. Зеркалов. – К. :КИТ, 2007. – 188 с.

3. Касьяненко Н.С. Недружественные поглощения (рейдерство) организаций в России / Н.С. Касьяненко // Вестник Челябинского государственного университета Экономика. – 2009 – Вып. 18. – С. 119-124.

4. Ухвала Кабінету Міністрів України «Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації) // Відомості Кабінету Міністрів України. – 2008. – № 316.